

Vianoce na piesku, s africkými bubnami, v chráme narodenia a pod vianočnou ružou

Biele Vianoce. So záľahami snehu, zamrznutým rybníkom a stromčekom obsypaným medovníkmi. Na stole kapustnica, kapor a zemiakový šalát. Oblátky, med, orechy. Na svete žijú takmer dve miliardy kresťanov a pre mnohých je práve táto naša romantická predstava Vianoc viac než exotická. Rovnako ako pre nás tá na opačnom konci sveta - napríklad v trópech Singapuru, mexických uliciach, v Afrike alebo na pieskových dunách Dubaja. Stovky Slovákov budú tráviť tohtoročné sviatky tisícky kilometrov od Európy. Medzi nimi aj naši čitatelia. Všetci, ktorí pre vás napísali svoje postrehy z cudziny, žijú za hranicami už dlhší čas. S novým prostredím sa zžili natoľko, že píšú: my Dubajčania, u nás v Singapure či Ugande. Ďalší v Mexiku kupuje stromček od "svojich" severných susedov z Oregonu. Jana Shemesh strávi svoju prvú chanuku i vianočné sviatky v Izraeli. Vo svojich nových, niekedy prechodných a niekedy už aj trvalých domovoch budú musieť pri sviatočnom menu improvizovať. Rovnako aj pri vianočnej výzdobe. Napriek tomu ich určite budú mať šťastné a veselé.

Mexiko

Procesie a namiesto ihličia vianočné ruže

Mexické Vianoce sa od tých našich slovenských veľmi nelíšia, teda až na zopár detailov, ako je sneh, a namiesto zemiakového šalátu sú na stole múčne alebo kukuričné tortily. Čoraz viac sú tu v móde živé vianočné stromčeky, vypestované u našich severných susedov v Oregone. Zopár kúskov majú vždy vystavených pred obchodom, zatiaľ čo ostatní fešáci sa môžu tešiť z príjemných klimatických podmienok v chladničke.

Na vianočnom stole nesmie okrem tortíl chýbať ani guajolote - moriak a keď nie je poruke moriak, môže byť aj kurča, prípadne treska. Všetko sa to zapíše punčom - teda teplým nápojom s ovocím, rumom a cukrom a ako dezert sa podávajú šišky. Po večeri sa rozdáva darčeky.

Na prvý sviatok vianočný sa pokračuje v oslavách slávnostným obedom, ktorý je intímnejší ako štedrovečerná večera. Pri stole sa stretnú rodičia a deti, zatiaľ čo večere sa zúčastňujú aj starí rodičia, strýkovia, vnuci.

Pri vianočných prípravách, my, cudzinci, trochu improvizujeme. Namiesto kapra máme žraloka a zvyšok ingrediencií na kapustnicu, ako napríklad poľské klobásy, sa dajú zohnať v dovozových obchodoch. Síce za nekresťanské ceny, ale raz do roka si človek ten luxus dopraje.

Medzi Vianocami a Novým rokom je tu veľký pohyb, keď ľudia cestujú k svojim blízkym alebo k moru. Rovnako veľký pohyb je aj v obrovských nákupných centrách, ktoré ponúkajú vianočné zľavy. Miestnou špecialitou je kúpa na splátky, pričom prvá platba je až vo februári nasledujúceho roka, keď sa rodinný rozpočet spamätá z Vianoc a januárových pravidelných platieb. Rekordy predaja však napriek tomu trhnú každé Vianoce pouliční trhoví predajcovia, ktorí Mexičanov zásobujú hlavne čínskym a často aj pašovaným tovarom a pre istotu neplatia žiadne dane.

Zatiaľ čo ľudia na Slovensku si môžu vychutnať až tri voľné dni, tu majú na to iba jeden - prvý sviatok vianočný. Celým sviatkom však predchádzajú Posadas, ktoré sa začínajú 16. decembra a končia sa na

Štedrý deň.

Posády predstavujú cestu Márie a Jozefa do Betlehemu pred narodením Ježiša. Reprezentujú ich dievčatko a chlapec. Procesia sa robí okolo dvora alebo domu. Všetci držia zapálenú sviečku a spievajú špeciálne piesne k týmto oslavám. Keď sa procesia skončí, polovica ľudí zostane v dome. Druhá polovica, kde je aj Mária a Jozef, zostanú vonku a spevom žiadajú o posádu, čiže útulok na noc. Tí vnútri zasa spievajú iné verše, ktoré ich vstup odmietajú. Takto sa spieva niekoľko veršov, až kým ich nepustia dovnútra.

Žiadanie o posádu sa týka obdobia, keď Mária a Jozef boli chudobní a museli utiecť. Po nociach hľadali miesto na prespanie. Často nenašli nič, a tak trávili noc v stajni alebo na poli.

Po žiadaní posády sa rozbíjajú piňaty. Sú to hlinené nádoby obalené farebným papierom zväčša vo forme sedemcípej hviezdy, ktorá predstavuje sedem hriechov. Tým sa začína zábava hlavne pre deti, ktoré so zaviazanými očami búsia drevenou palicou do piňaty, až kým sa nerozbije a nevypadnú z nej sladké dobroty.

Mestá a dediny sú vyzdobené vianočnými svetielkami, stromčekmi, jasličkami, ale nesmie chýbať ani Santa Claus či sob Rudolf. Asi najviac ozdobených stromčekov človek naráta od firmy **Coca-Cola**, ktorá sa tu teší vysokej priazni. Vianočné ozdoby sa niekedy akoby omylom ocitnú aj na tropických palmách. Vianočné ruže, čiže jedna z miestnych odrôd poinsettia, tu dosahujú niekoľkometrovú výšku a rastú aj vo voľnej prírode.

Silvestrovskou špecialitou je 12 uvas - 12 bobuliek hrozna. Ide o zvyk pôvodne zo Španielska, ktorý má zabezpečiť šťastný rok. O polnoci 31. decembra sa s úderom hodín zje 12 bobuliek - s každým úderom jedna. Dvanásťka predstavuje jednotlivé mesiace.

SAMUEL KOVÁČ, TATIANA MURČOVÁ

Izrael

Betlehem bude bez turistov

V Betleheme budú tohtoročné Vianoce chudobné. Do mesta označovaného za rodisko Ježiška ani tento rok veľa turistov nepríde. Kým pred druhou intifádou, ktorá vypukla pred šiestimi rokmi, Betlehem navštívilo počas vianočných sviatkov takmer 90-tisíc turistov, minulý rok neprišli ani tri tisícky. A viac sa neočakáva ani tentoraz. Hoci palestínska vláda ovládaná islamistickým hnutím Hamas investovala do vianočnej výzdoby 50-tisíc dolárov, na masový turizmus to nestačí. "Betlehem je na pokraji katastrofy. Žiadne obchody so suvenírmi, žiadne zárobky pre rodiny, čo prenajímali pútnikom izby a k tomu všetkému ten ohavný izraelský múr," opísal situáciu v Betleheme v televízii al-Džazíra jeho starosta. On sám je katolík a hovorí, že Betlehem sa vracia späť o viac ako dve tisícky rokov. "Keď sa narodilo Božie dieťa, tiež nič nemalo, a tak je to aj teraz."

Oveľa "vianočnejšia" atmosféra býva tradične v kresťanských štvrtiach Jeruzalema či Haify. Miestni arabskí kresťania sú zväčša dobre situovaní obchodníci a milujú vianočnú výzdobu. Sú jej plné ulice. Ich deti sa tiež tešia na vianočné darčeky, ktoré im prinesie Baba Noel, ako tu hovoria Santa Clausovi. Títo ľudia tvoria spolu s európskymi turistami aj väčšinu hostí vianočných večerí a párty organizovaných veľkými izraelskými hotelmi.

Svoje Vianoce majú aj nežidovskí, ale aj mnohí židovskí prisťahovalci z bývalého Sovietskeho zväzu v Izraeli. V niektorých záhradníctvach si môžu kúpiť "jedličky", v "ruských" obchodoch aj bravčové klobásy či rybie šaláty. "V Izraeli sme už desať rokov, a hoci sme Židia, doniesli sme si ruské zvyky," hovorí štyridsiatnička Ina a nakladá do nákupného košíka niekoľko fliaš vodky. Tento rok totiž pozývajú na sviatky viacerých priateľov. Hodovať sa bude niekoľko dní.

Izraelčania Vianoce považujú za hromadný príležitosť medzi obľúbeným dňom sa však skončil sviatok Chanuka, ktorý sa rovnako ako Vianoce spája s obdarúvaním detí, jedením sladkostí (hlavne šišiek s čokoládovou polevou), filmovými rozprávkami a rodinnými návštevami. Chanuka je pre mnohé rodiny finančne vyčerpávajúca, lebo požiadavky detí na darčeky každý rok rastú. Starší Izraelčania však spomínajú, že ako deti dostávali čokoládové "dukátiky" zabalené v zlatom papieri alebo pár šekelov.

Viacerí Izraelčania pred Chanukou, ktorá je čoraz viac o darčekom a jedle, utekajú na dovolenky do zahraničia. Tento rok sa hŕfne vybrali do New Yorku, ktorý sa pre slabnúci dolár "vyplatí".

JANA SHEMESH

Spojené arabské emiráty

Aj Dubajčania poznajú predsviatočný stres

My, "Dubajčania", máme sviatky radi. Koniec Ramadánu oslavujeme dvojdným voľnom a netrpezlivo čakáme na ďalší Eid Al-fitr, na Veľkú noc rozdávame čokoládových zajačikov, pri hinduistickom Diwali zapalujeme svetlá, na nový čínsky rok a na Halloween organizujeme karneval či popíjame počas ohňostroja na 4. júla.

Čo deň, to sviatok, povedal by jeden, keďže oficiálne štatistiky potvrdzujú, že takmer 80 percent z celkového počtu obyvateľov tu žije tranzitne. Miestne obyvateľstvo (Emaratis, ako ich voláme) dosahuje len 19,5 percenta obyvateľstva. Zvyšných viac než 80 percent tvoríme my - tí s prechodným bydliskom.

V časoch, keď západnou Európou lomcuje politická korektnosť a rušia sa vianočné školské večierky v snahe nedotknúť sa žiadnej menšiny, Vianoce lomcujú Dubajom celou silou svojho nádherného gýča. Je otázne, či je to toleranciou a politicko-ekonomickou víziou nášho najvyššieho šéfa - šejka Mohammeda Al Maktouma, toľko ospevovanou v miestnych (cenzúrovaných) médiách, či serióznym prístupom k biznisu, ktorý sa tak osvedčil pri spravovaní tohto malého štátu. Faktom je, že Dubaj vám na Vianoce nedá zabudnúť.

Pri nákupoch v obchodnom centre nám koledy spieval filipínsky chór. Miestne ženy zahalené v čiernych abájach popíjali kávu a pozorovali svoje deti, ktoré sa fotili s umelými snehuliakmi. Moja sudánska známa mi vystresovane oznámila, že už chápe, o čom je ten sviatkový stres. "Už tretí deň šliapem na kresťanskom adrenalíne a vyberám darčeky, mám nejako veľa európskych známych. A hneď po Vianociach príde náš islamský Eid, normálne mi to zničí rozpočet."

Kolegyňa Indka, ktorá má za boha niekoho so sloňou hlavou, k nám príde na vianočnú večeru, dá si vyprázanú morskú rybu, zemiakový šalát, ochutná z kapustnice (nemecká kapusta v plastických vreckách, dobrá ako z Miletičky). Máme stromček ozdobený maľovanými ťavami. A pod ním darčeky aj večer aj ráno, aby to bolo podľa slovenských i novozélandských tradícií, nech si celá naša rodina príde na svoje.

Sedím na pláži a spomínam - na Vianoce na snehu, na blate i na Vianoce v daždi. Spomínam na rady na kapra a stromčeky. Na otcov rodín pobehujúcich po obchodoch so zúfalým výrazom na tvári. Na oblátky a med. Na české komédie a vianočné vysielanie v rádiu.

Či mi to všetko chýba? Niekedy. Ako často? Len občas, ale už nie vtedy, keď k nám pozvem slovenskú komunitu na prvý sviatok vianočný. Opekáme si dovezené slovenské klobásy a popíjame moravské víno, zatiaľ čo sedíme v tričkách na terase.

Šťastné a veselé!

Uganda

Vianoce s bubnami

V prevažne kresťanskej Ugande sú Vianoce veľkým sviatkom.

Od rána na Štedrý deň až do večera o dva dni neskôr sa zo všetkých okolitých dedín ozývajú bubny. Z každej strany v inom rytme a tónine. Spolu to tvorí zaujímavú harmóniu a sviatočnú náladu.

Napriek tomu, že tu rastú skoro všetky známe druhy ovocia a zeleniny, tradičná ugandská kuchyňa ich veľa nevyužíva. Väčšinou sa jedia iba vo vode varené sladké zemiaky, fazuľa, kapusta, ryža, matoke (niečo ako zelené banány) a obilná kaša - posho. Pri zvláštnych príležitostiach sa pridáva mäso.

V rurálnej oblasti, kde žijeme, ľudia nemajú elektrinu, a teda ani chladničky a nepoužívajú žiadne metódy konzervovania mäsa. Počas sviatkov sa teda zabije zviera - koza, krava či prasiatko - mäso sa uvarí vo vode a všetci členovia veľkej rodiny, príbuzní a známi si na ňom pochutia a celé naraz ho zjedia.

V rámci nášho komunitného projektu na ostrove Itambira na jazere Bunyonyi máme aj turistický kemp a mnohí pracovníci a dobrovoľníci zahraničných organizácií, ktorí sú v Ugande na dlhší čas, využívajú tieto sviatky na malé prázdniny a cestovanie v rámci krajiny. Budeme teda tráviť vianočné sviatky s veselo pomiešanou európsko-americko-austrálskou skupinou.

Vzhľadom na to, že väčšina z nich si bude chcieť od tradičnej ugandskej stravy oddýchnuť, pokúsime sa ich nakŕmiť viac európskym spôsobom. Sme však obmedzení tým, že nemáme chladničky a zohnať kyslú kapustu je tu nemožné, takže asi bude ryba a zemiakový šalát bez majonézy. Snáď zvládneme napiecť ešte aj nejaké koláče.

Ak bude slnečno (práve sa končí obdobie dažďov, niektoré dni sú slnečné, niektoré nie) a nabijú sa nám batérie zo solárnych panelov, tak si budeme môcť omotať elektrické vianočné svetielka okolo palmy, zahrať koledy či pomocou dataprojektora si z laptopu premietnuť film.

Na Silvestra tradične organizujeme párty pre miestnu komunitu (vlani prišlo asi 60 ľudí), turisti a návštevníci sa tiež môžu prísť zabaviť. Vtedy podávame ugandské jedlo - vrátane kvaseného obilného nápoja porridge (vyzerá ako žinčica a chutí trochu ako blato, ale miestni naň nedajú dopustiť), ugandského piva (ktoré je prekvapivo dobré) a Varagi (35-percentná banánovica). Bubnuje sa, tancujú tradičné ugandské tance a všetkým je veselo.

KATARÍNA PIŠŤOVÁ

Singapur

Trópy prajú farebným plastovým stromčekom

Biele, červené, fialové - vianočné stromy v Singapure, ale aj iných veľkomestách juhovýchodnej Ázie často hýria farbami pre Európana neobvyklými. Môžu si to dovoliť, veď sú všetky vyrobené z umelej hmoty. V krajinách, kde teploty neklesnú pod 24 stupňov, je to pochopiteľné. Prekvapujúcejšie je, ako výrazne sa predvianočný zhon udomácnil v tunajšom tropickom podnebí, a navyše v spoločnostiach, v ktorých je kresťanstvo zastúpené menšinovo, obvykle v podobe drobných reformných skupín. Ako si vysvetliť, že aj mestá v pomerne bohatej, no predsa len prevažne moslimskej Malajzii sa pred Vianocami odievajú do plastového ihličia?

Tunajšie Vianoce sú predovšetkým produktom z ríše fantázie, v ktorom sa snúbi šikovná komercia s pozostatkami britského kolonializmu. Komercia sa činí z roka na rok nápaditejšie - napriek tomu, že

väčšina domorodcov pozná sneh len z amerických seriálov, obchodné domy, reštaurácie a kaviarne sa topia v záľaha stromčekov, polystyrénových snehuliakov a čokoládových dedomrázovských figúrok. Nechýbajú červené čapice s brmbolcami a Frank Sinatra, ospevujúci praskanie kozuba a vôňu gaštanov.

Singapur sa navyše rád prezentuje ako regionálny líder, a tak sa tunajší maloobchod pred Vianocami vášnivo vrhá do neoficiálneho súťaženia s praktikami na americkom trhu - napríklad aj v tom, že gigantické vianočné stromy pred hotelmi a obchodnými centrami sa najnovšie rozsvecujú už od októbra.

V krajinách, ktoré si nezávislosť od britskej koloniálnej nadvlády museli vybojovať, sa okrem toho vianočné tradície úzkostlivo držia akejsi mýtickej anglofónnej verzie týchto sviatkov. Anglojazyčné noviny sa pár týždňov pred Vianocami hmýria shakespearovsko-stredovekými alúziami. "'Tis the season!..." "Yuletide festivities!" Malajzijské médiá pre zmenu vedú polemiku o tom, či je vhodnejšie nazývať Vianoce foneticky prevzatým "Krismas", alebo elegantnejším, no pre tematiku neznalých mierne mäťúcim "Natal".

Domorodci by sa asi čudovali, keby som im prezradil, že v krajine, odkiaľ pochádzam, nepečieme puding, darčeky nepcháme do pančúch nad kozubom a výraz Boxing Day poznajú len tí, čo dávali pozor na hodinách stredoškolskej angličtiny.

Vyčariť uprostred tohto zmätku pravú štedrovečernú večeru na slovenský spôsob nie je až také zložité, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Treba sa len vybrať do hypermarketu s oddelením ethnic foods, kde medzi mexickým chorrizom a japonskými morskými riasami našinec poľahky naďabí aj na zaváranú kyslú kapustu. Ťažšie je to so sladkovodnými rybami - tunajšia ponuka sa špecializuje na morské. Priznám sa, že viac-menej kompletnú vianočnú večeru som už varil v Hongkongu, Honolulu, Kuala Lumpure aj Singapure. Udiveným kolegom a známym som najskôr vysvetlil, prečo ju mienim servírovať "už" 24. decembra, a podŕho variť. Horšie je, že naše zimno-kyslité chute sa s tunajšími tropicko-nasladlými veru neráčia. Ľuďom zvyknutým na arašidové omáčky a škoricové prívarky moje kulinárske pokusy veľmi nesedeli. Poučil som sa, idem s prúdom, a v posledných rokoch radšej trávim Štedrý večer pri vianočnom menu v niektorej z hotelových reštaurácií.

MARTIN KRÁLIK

23. 12. 2006

Diskusia k tomuto článku (počet reakcií: 1):

24. 12. 2006 8:34:23 - Matka